

Torfowisko „Przymiarki” koło Ludźmierza

Lokalizacja:

województwo małopolskie
powiat nowotarski
gmina Nowy Targ
miejscowość Ludźmierz

Rejon geograficzny:

Centralne Karpaty Zachodnie
Obniżenie Orawsko-Podhalańskie
Kotlina Orawsko-Nowotarska

Jednostka geologiczna:

Zachodnie Karpaty Wewnętrzne
niecka orawsko-nowotarska

W malowniczym Ludźmierzu Torfowisko „Przymiarki” znane jest również pod wieloma innymi nazwami, m.in. Torfowisko Ludźmierskie, Puścizna Rękowańska, Młaka Brzeżek. Jest jednym z kilkudziesięciu rozpoznanych torfowisk w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej. Znajduje się ono na południowy zachód od Nowego Targu, niecały kilometr od miejscowości Ludźmierz i około 200 metrów na północ od drogi nr 957 prowadzącej z Nowego Targu przez Ludźmierz do Czarnego Dunajca. Do samego obiektu prowadzą od drogi ścieżki gruntowe.

Kotlina Orawsko-Nowotarska jest śródgórskim zapadliskiem tektonicznym, rozwiniętym na pograniczu niecki podhalańskiej, pienińskiego pasa skałkowego i płaszczowiny magurskiej należącej do Karpat fliszowych. Wypełniona jest rzecznyymi i jeziornymi osadami trzeciorzędowymi (miocen, pliocen) przykrytymi rzecznyymi i rzeczno-lodowcowymi osadami czwartorzędowymi. Osady te były gromadzone w postaci rozległych, wachlarzowatych stożków napływowych formowanych przez wody roztopowe w czasie, gdy na obszarze Tatr występowały lodowce. Jeden z takich stożków rozciąga się od Chochołowa aż po Ludźmierz. Budują go widoczne w terasach rzecznych dobrze obtoczone żwiry, utworzone ze skał granitowo-gnejsowych pochodzących z Tatr. Żwiry przykryte są miejscami osadami ilastymi, których miąższość dochodzi do 1 m. Stanowią one trudno przepuszczalne utwory podłoża torfowisk.

Nachyloną z południa na północ powierzchnię stropową stożka nadbudowują torfowiska. Rozwinięte są one w postaci torfowisk wysokich, wznoszących się ponad powierzchnię stożka w postaci kopuły o wysokości 4-9 m. Torfowiska te zaczęły rozwijać się kilkanaście tysięcy lat temu, przy czym początkowo były to najprawdopodobniej torfowiska niskie.

Torfowiska wysokie są na obszarze Polski formami dość rzadkimi, a Kotlina Orawsko-Nowotarska jest jednym z kilku miejsc ich występowania. Oprócz ciekawych, kopułowatych form jakie tworzą, dają one możliwość wglądu w ich budowę

wewnętrzną i obserwacji wykształcenia torfów. W skarpach na kopule torfowiska „Przymiarki” widzimy torfy o różnych odcieniach barwy brunatnej. Torfy mają zmienne struktury (m.in. włókniste, gąbczaste), czasem spotyka się w nich pnie drzew, niekiedy w pozycji wzrostu. W większych ilościach pnie pojawiają się w wyższych odcinkach profilu. Równocześnie ku górze maleje stopień rozkładu torfu. Torf tworzą przede wszystkim różnorodne mszary, typowe zwłaszcza dla zespołów kępkowych (*Sphagnum fuscum*, *Sphagnum magellanicum*). Zespoły dolinek (*Sphagnum cuspidatum*) są w torfowiskach Kotliny Orawskiej rzadsze. Na powierzchniach kopuły występują rzadkie i chronione rośliny m.in. rosziczka okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*), modrzewica północna (*Andromeda polifolia*), przygiętka biała (*Rhymchospora alba*), turzycza skąpokwiatowa (*Carex pauciflora*), żurawina błotna (*Vaccinium oxycoccos*), bagno zwyczajne (*Ledum palustre*). Od brzeżnych partii pojawiają się zarośla drzewiaste i krzewy z brzozą i kosodrzewiną. W coraz młodszych warstwach torfu wzrasta udział pyłków roślin pól uprawnych.

Torfowisko „Przymiarki” jest jednym z najlepiej zachowanych torfowisk wysokich w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej. Ze względu na postępującą w ostatnich latach degradację kopuły i zmniejszanie powierzchni torfowiska, w celu jego ochrony, zaproponowane zostało jako stanowisko dokumentacyjne posiadające wysokie walory przyrodnicze i dydaktyczne. Torfowiska, poza możliwością poznania samych utworów je budujących, dają możliwość śledzenia zmian klimatu, sukcesji roślinności, historii osadnictwa itp. Stwarzają więc ogromne możliwości dydaktyczne i poznawcze, a także możliwości popularyzacji wielu dyscyplin nauk przyrodniczych oraz historii i archeologii. Położone niedaleko dużego ośrodka, jakim jest Nowy Targ (około 5 km w linii prostej), jest łatwo dostępne dzięki istniejącej sieci drogowej. Niezłe rozwinięta infrastruktura samego miasta i jego okolicy umożliwia łatwe zwiedzenie tego interesującego miejsca, a jednocześnie po-

zwala na poznanie interesujących zabytków Nowego Targu (kościół parafialny, młyny wodne, zabudowania gospodarcze z XIX w.) oraz jego atrakcji w postaci regionalnego targu odbywającego się raz w tygodniu (czwartek).

W Ludźmierzu znajduje się jedno ze słynnych miejsc pielgrzymkowych - Sanktuarium Matki Boskiej Ludźmierskiej.

The "Przymiarki" peat-bog near Ludźmierz

One of the best-preserved, raised peat-bogs in the Orawa-Nowy Targ Depression is located about 1 kilometer from Ludźmierz village, southwest from Nowy Targ town. The bog forms an easily recognizable dome, about 4-9 meters high, developed at the surface of Quaternary fluvio-

glacial talus which fills the depression. Peat accumulation has started a dozen of thousands years ago, since the youngest Vistula River glacial period (so-called Late Glacial Period). The raised (domed) bogs are relatively rare in Poland. Their characteristic feature is a dome morphology. The surface is settled by typical plant assemblages dominated by sphagnum mosses. Scarps developed at the dome surface allow to observe the internal structure of raised bog with peat layers of various colour. The ecosystem includes rare and protected species: *Drosera rotundifolia*, *Carex paciflora* and *Vaccinum oxycocos*. The "Przymiarki" peat bog is designed as documentation site. It is easily accessible and located in the close vicinity of touristic centers: Ludźmierz and Nowy Targ.

Autor karty stanowiska dokumentacyjnego i fotografii:
T. Sokółowski (2005)

Wybrana literatura: 32, 33, 94, 95, 161, 180,
197, 204, 269, 270, 317, 318, 319, 320